

## Οι ενάρετες πλειοψηφίες και ο διχαστικός λόγος



Ανδρέας Πανταζόπουλος

Ζούμε στην περίοδο των ενάρετων πλειοψηφιών, των ηθικολογικών προσταγών, των διάφανων επιλογών, της διαρκούς υποψίας και των καλυμμένων εκφοβισμών. Και όλα αυτά σε πραγματικό χρόνο. Δικαιούμαστε να αισιοδοξούμε ότι «θα περάσει και αυτό», όπως μας προτρέπει το καινούργιο τραγούδι του Νίκου Πορτοκάλογλου, άλλωστε, όντας εντός ιστορίας, τίποτα δεν μένει ως έχει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και χειρότερα.

Ο σχετικός θόρυβος γύρω από το εν λόγω τραγούδι, αν δεν εξαντλήθηκε, σίγουρα ξεκίνησε και αναπτύχθηκε στο Διαδίκτυο, στα λεγόμενα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Καμία ιδιαίτερη έκπληξη ως προς αυτό, αφού ένας ορισμένος τρόπος χρήσης τους συμβάλλει στην κατασκευή συμβάντων, ιδιαίτερα αν αυτά προσωποποιούν συναισθήματα που έχουν αλλού γεννηθεί. Γιατί, ας θυμηθούμε, έστω και για λίγο, ένα άλλο σύνθημα, σύνθημα κορυφαίο, που είναι σχεδόν συνώνυμο της Μεταπολίτευσης και που με τον τρόπο του καταγράφει στιγμές της ιδρυτικά αντιστασιακής γενεαλογίας της: «δεν-θα-πε-ρά-σει», το οποιοδήποτε

μέτρο, το οποιοδήποτε νομοσχέδιο. Αν η μεταπολιτευτική ιδεολογία ξαναζωντάνεψε με το μνημόνιο/αντιμνημόνιο, μοιάζει τουλάχιστον προκλητικό να τραγουδά κάποιος ότι «θα περάσει και αυτό». Απλούστατα, διότι «δεν περνάει» το αιώνιο χθες της εθνικής και λαϊκής αντίστασης χωρίς τουλάχιστον να αφήσει πίσω του τα βέβηλα ίχνη της μειοδοσίας.

Όταν ο ιστορικός του «Μάη του '68» Μισέλ ντε Σερτό εκδήλωνε τη χαρά του για την «ανάληψη του λόγου» από νέα κοινωνικά υποκείμενα, δεν θα μπορούσε ίσως να φαντασθεί τον δόλο της ψηφιακής ιστορίας, τον σε πραγματικό χρόνο «σφετερισμό» του λόγου από συμπαθή υποκείμενα για τα οποία η μισαλλόδοξη αντίδραση είναι αν όχι η φυσική, τουλάχιστον μία φυσική (τους) κατάσταση. Αυτή η βιωμένη συνθήκη μισαλλοδοξισμού, που μεταφράζει μταιωμένες προσδοκίες ατομικής και συλλογικής αυτονομίας, διαδικασία που πλέον είναι «χωρίς υποκείμενο, αρχή και τέλος», συνιστά την ψηφιακή εκδοχή του λαϊκιστικού πανεχθρισμού που, φορτισμένη συγκινησιακά, βλέπει παντού υπονομευτές, διασπαστές

μας καθαγιασμένης εθνο-λαϊκής ενότητας. Ο,τι «περνά», ό,τι κάνει να «ξεχνάμε», δεν μπορούν παρά να είναι προδοσία, κατ' απόλυτη αναλογία με το ό,τι «μεσολαβείται», ό,τι «αντιπροσωπεύεται» νοθεύει, αλλοτριώνει το αυθεντικό, την πραγματικότητα βιωμένη ως ανοικτή πληγή. «Οχι στη λήθη, είναι παραμύθι» κραύγαζε, από την αντιπέρα όχθη, ένα ακροδεξιό-αντικομμουνιστικό σύνθημα στη διάρκεια των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων, σύνθημα

φραση μιας ψηφιακής μανίας που καταβροχθίζει τον εχθρό. Το ερώτημα είναι αν η μανία που μορφάζει και υποκαθιστά τη σύγκρουση είναι ακόμα «σύγκρουση» και αν ο αγελαίος της χαρακτήρας εξακολουθεί να είναι ακόμα δημοκρατικός. Αν, τελικά, τα λαπ-τοπ μιας πουζαντικής Ελλάδας συνιστούν το αντίδοτο στην κρίση εμπιστοσύνης προς τις ελίτ.

Το «δεν-θα-πε-ρά-σει» είναι ο θρίαμβος της μνήμης πάνω στην

Κάποιοι αριστεροί αντι-μνημονιακοί, οπαδοί της συγκρουσιακής, της αντι-συναινετικής δημοκρατίας, μοιάζουν τώρα, εδώ, με την ηχηρή σιωπή τους, να «ξεχνιόνται», ικανοποιούμενοι από τη συνοπτική έκφραση μιας ψηφιακής μανίας που καταβροχθίζει τον εχθρό

επιθετικό κατά του *Κωνσταντίνου Καραμανλή* που μόλις είχε νομιμοποιήσει το ΚΚΕ, σύνθημα που ήθελε να κρατήσει ζωντανό στη μνήμη τον εμφύλιο πόλεμο από την πλευρά νικητών. Τότε δεν υπήρχε Internet.

Οι ψηφιακές ροές διευκολύνουν αφάνταστα την κυριαρχία της άκριτης σκέψης, τη συνθηματολογική απόρριψη, επικαλούμενες την «κοινή ηθική» στην πλέον μανιακή της αποτύπωση, μακιγιάρουν όλες τις λογοκρισίες, εξισώνουν και θεμιτοποιούν κάθε λογχοφανή αντίδραση. Ο εκδημοκρατισμός της συγκίνησης, ο θρίαμβος του «αυτονόητου», λειτουργούν τελικά εκφοβιστικά για εκείνο το τμήμα των χρηστών και του πληθυσμού που δεν αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους σε έναν «τρόπο», σε αυτόν της ακαριαίας αντίδρασης. Και για τους οποίους η δημοκρατία δεν είναι «απλώς» θέμα ανάληψης του λόγου αλλά και αναστοχασμός, διαβούλευση, χρονοτριβή, σύγκρουση επιχειρημάτων. Σύγκρουση; Κάποιοι αριστεροί αντι-μνημονιακοί, οπαδοί της συγκρουσιακής, της αντι-συναινετικής δημοκρατίας, μοιάζουν τώρα, εδώ, με την ηχηρή σιωπή τους, να «ξεχνιόνται», ικανοποιούμενοι από τη συνοπτική έκ-

ιστορία. Η επικαιρική αναβίωση ενός παραστρατημένου νεοελληνικού μικροαστισμού, αυτοαναφορικού και κοινοτιστικού, ο οποίος στήνει και στο Διαδίκτυο τις συζητητικές του κοινότητες που ενίοτε μπορούν να επιδίδονται και σε ένα κοινοτιστικό λινοτάρισμα. Σε κάθε περίπτωση, ο διχαστικός λόγος κατασκευάζει τους υπηκόους του. Σε διαρκή ανταρραβολή με τους εχθρούς του. Οι τελευταίοι είναι τόσο πιο αναγνωρίσιμοι όσο αρνούνται τη «στράτευση» σε μια ιερή υπόθεση. Αν μάλιστα ανήκουν και στην «ελίτα» τόσο το χειρότερο γι' αυτούς. Τώρα, βέβαια, αν μια τέτοια αντιαπελτιστική πόζα, εδραία συνθήκη κάθε λαϊκισμού είναι τυπικό χαρακτηριστικό «μιας κοινωνίας που τείνει να γίνει αντιδραστική», όπως, μάλλον γενικεύοντας, υποστήριζε σε πρόσφατη συνέντευξή του ο Ουμπέρτο Εκο, αυτό είναι μια άλλη ιστορία. Για την ακρίβεια, φαίνεται να είναι η «εναλλακτική» ιστορία των «αποκάτω», του «λαού», τυλιγμένου στο αδιαμεσολάβητο χειραφετητικό του πάθος.

Ο κ. Ανδρέας Πανταζόπουλος είναι αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο ΑΠΘ.



Από την καταδίκη της πολιτικής, στη δίκη των στίχων